

The time when we knew nothing about one another, Schaubühne Berlin

Portugese cultuur. In slechts enkele gevallen zoals *Fados* en *Clamor* kwam de opdracht van Lissabon 94.

Politieke invloed

De politieke verschillen tussen de twee participanten, de PSD van eerste minister Cavaço Silva en de PS, die de stedelijke overheid domineert, maakt de samenwerking niet gemakkelijk. Weliswaar richtten beide participanten een vennootschap op, de Sociedade Lisboa 94, maar je ontkomt niet aan de indruk dat de rechtsteekse invloed van stad en staat tot in de kantoren van Lissabon 94 doorwerkt. Dat merk je ook aan het team dat, anders dan bij Antwerpen 93, voor een groot deel afkomstig is uit de nationale of stedelijke administratie.

Vanaf 1981 werkt Maria Manuela Pinto Barbosa binnen de structuren van het Portugese cultuurbeleid, eerst bij de administratie, daarna als verantwoordelijke voor de sectie Theater. In 1990 leidt ze de 'Culturele Actie' op het Staatssecretariaat van Cultuur, dat rechtstreeks afhangt van de eerste minister Cavaço Silva, want Portugal kent geen apart ministerie van cultuur. In een poging om het Portugese theater - 'dat toen een

twijfelachtige reputatie had', zegt Pinto Barbosa - te stimuleren, wordt de steun fors uitgebreid. Het Portugees vormt wereldwijd geen klein taalgebied, maar binnen Europa blijft het een klein broertje, wat geïsoleerd aan de periferie en afgesloten van het internationaal podiumgebeuren. De Culturele Actie resulteerde in 1991 in het eerste Internationaal Theaterfestival van Lissabon, waardoor plaatselijk betrokkenen voor het eerst in contact kwamen met werk van bekende buitenlandse regisseurs. Vanwege haar ervaring werd zij gevraagd als verantwoordelijke coördinator voor de podiumkunsten van Lissabon 94.

Evenwicht

Zowel voor dans als theater zocht ze een evenwicht tussen klassieke en moderne, internationale en nationale creaties. Voor de klassieke dans deed ze een beroep op de twee geïnstitutionaliseerde gezelschappen die Portugal rijk is: het Gulbenkian Ballet - dat ruim vijftien jaar een internationale respons heeft opgebouwd - en de Nationale Ballet Compagnie. Voor nieuwe choreografieën werd opdracht gegeven aan de Lissabon Dans Compagnie en aan indi-

viduen van de nieuwe Portugese dansbeweging, nog geen sterke beweging maar eentje waarbinnen interessante dingen gebeuren en waarvan de eerste resultaten enkele jaren geleden te zien waren op Europalia 91 in Klapstuk en elders. De topper van deze zomer was de getheatraliseerde produktie *Fados*, waarin fadolyriek en -muziek centraal stonden. Naast de prachtige muziek op teksten van o.a. Paul Celan, Fernando Pessoa, Linhares Barbosa en vele anderen, speelden dans en beweging een niet onbelangrijke rol. Er werd gedanst door Amélia Bentes en Paulo Ribeiro, een oud-gediende van het Brusselse Mudra, die tevens de choreografie van *Fados* voor zijn rekening nam.

Omdat dans onafhankelijk is van taal heeft Lissabon 94 het ook buiten de eigen grenzen gezocht. Dat daarbij vooral hedendaagse dans aan bod komt is meer een zaak van budget dan een bewuste keuze, "omdat klassieke repertoiregezelschappen zoals het Ballet van de Opera van Parijs of het New York City Ballet niet te betalen zijn," zegt Barbosa. Zij offreert een programma dat niet hoeft onder te doen voor de dansaffiche van Antwerpen 93, met grote namen uit de